

Додаток 14
до Положення про організацію освітнього
процесу в Таврійському національному
університеті імені В.І. Вернадського

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра публічного та приватного права

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор інституту

О.О. Ляшко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЮРИДИЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА»

освітній рівень - другий (магістерський) рівень вищої освіти

галузь знань 08 "Право"

спеціальність 081 "Право"

освітня програма "Право"

тип дисципліни обов'язкова

Робоча програма навчальної дисципліни «Юридична компаративістика» складена для здобувачів вищої освіти відповідно до освітньо-професійної програми «Право» за спеціальністю 081 «Право», другого (магістерського) рівня вищої освіти за денною та заочною формою навчання.

Розробник:

Берназюк Я.О. – професор кафедри публічного та приватного права Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, доктор юридичних наук, професор

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного та приватного права

Протокол №2 від 30 вересня 2020 року

Завідувач кафедри

публічного та приватного права.

В.Ю. Швачка

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>		<i>Розподіл годин за навчальним планом</i>		
Кількість кредитів:	4	Вид занять	Форма навчання	
Загальна кількість годин:	120		Денна	Заочна
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:	1	Лекції:	14	10
Семестр:	1	Семінарські заняття:	18	4
Тижневе навантаження (год.):		Лабораторні заняття:	-	-
аудиторне:	2	Семінарські заняття:	-	-
самостійна робота:	4	Самостійна робота:	88	106
Форма підсумкового контролю:	Екзамен	Консультації:	-	-
Мова навчання:	українська	Індивідуальні заняття:	-	-

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у ННП кафедри публічного та приватного права, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою kaf_ppr@tnu.edu.ua.

2. Програма навчальної дисципліни

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Юридична компаративістика» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право денної та заочної форми навчання. Юридична компаративістика є правничою навчальною дисципліною, яка покликана допомогти освоїти базову юридичну термінологію та сформуванню у студентів професійне юридичне мислення. Особливу увагу присвячено вивченню, зокрема, за допомогою порівняльного методу, теоретичних аспектів реалізації та захисту прав людини, діяльності та функціонування громадянського суспільства, сутності, характерним рисам та проблемам розбудови правової держави, принципу верховенства права.

Мета вивчення курсу «Юридична компаративістика» полягає в тому, щоб студенти засвоїли основні закономірності виникнення, розвитку та функціонування правових систем сучасності.

Загальноосвітня (навчальна) – сприяти становленню сучасного висококваліфікованого фахівця-юриста.

Розвиваюча – формувати й розвивати правові знання студентів, навчити їх аналізувати нормативно-правові акти та інші документи, виробити навички самостійного аналізу державно-правових явищ, уміння застосовувати отримані знання при оцінюванні конкретної ситуації, сприяти оволодінню уміннями та навичками, які потрібні у професійній діяльності.

Виховна – формувати переконання та ціннісні орієнтації студентів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості, виховувати активну громадську позицію, сприяти усвідомленню ролі та значення юридичної діяльності в становленні Української держави; сприяти розвитку в майбутніх юристів правової свідомості і правової культури, професійних й особистих якостей.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Юридична компаративістика» є теоретичні та методологічні аспекти юридичної компаративістики, зокрема, загальні принципи та закономірності виникнення, становлення і розвитку національних правових систем та їх об'єднань у порівняльному аспекті, конституції зарубіжних країн, основи правового статусу особи в зарубіжних країнах, гарантії діяльності глави держави в зарубіжних країнах, законодавча влада в

зарубіжних країнах, виконавча влада в зарубіжних країнах, судова влада в зарубіжних країнах та гарантії діяльності функціонування місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Міждисциплінарні зв'язки – теорія держави і права, конституційне право України, історія держави і права зарубіжних країн, муніципальне право.

Курс «Юридичної компаративістики» має три основні мети: загальноосвітню, правознавчу і практичну.

Загальноосвітнє значення даного курсу пов'язано з необхідністю підвищення загального рівня знань студентів.

Правознавча мета курсу полягає в поглибленні теоретичних знань про моделі правового регулювання статусу особи, про конституційні принципи, про різні форми правління, територіально – політичний устрій держави, системи державних органів і органів місцевого самоуправління.

Дисципліна закладає основи сучасної професійної підготовки майбутніх правників, їх світогляду, надає необхідні знання про сучасні тенденції у праві.

Після вивчення програмного матеріалу студенти повинні знати:

- стан наукової розробки основних проблем науки юридичної компаративістики;
- сутність предмета «Юридична компаративістика», методологічні основи правового регулювання суспільно-управлінських відносин, загальне поняття основних інститутів права;
- правові системи сучасності;
- види, форми, структуру, принципи, юридичні властивості конституцій зарубіжних країн, їх роль, місце в правових системах зарубіжних країн;
- сучасні загальнотеоретичні підходи до визначення форми правління, територіально-державного устрою та державні режими;
- правовий статус особи, гарантії реалізації основних прав, свобод і обов'язків людини та громадянина в зарубіжних країнах;
- статус законодавчої, виконавчої і судової влади;
- статус органів місцевого управління та самоврядування;

Після вивчення програмного матеріалу студенти повинні вміти:

- розкривати теоретичні положення юридичної компаративістики, систематизувати та аналізувати їх;
- орієнтуватися в системі джерел права, аналізувати конституції зарубіжних країн;
- порівнювати джерела права зарубіжних країн, що належать до різних правових систем сучасності.

Загальноприйнято вважати юридичну компаративістику або порівняльне правознавство методом порівняльного дослідження в юридичних науках, об'єктом вивчення яких є держава і право, який полягає в зіставленні різних правових систем, їхніх структурних елементів з метою виявлення подібності чи відмінності в юридичних формах, державних механізмах, у суспільних відносинах та ефективності регулюючої дії права, що в цілому розкриває спосіб розв'язання схожих правових проблем.

В сучасному порівняльному правознавстві переважає описовий, прагматичний напрям. У порівняльному правознавстві розрізняють мікрорівень, який охоплює галузі, інститути чи норми окремих правових систем та макрорівень — порівняння цілих правових систем, їхніх історичних типів. Порівняльне правознавство застосовується і для вивчення однієї державно-правової системи, що містить два і більше аналогічних але не тотожних інститутів, з тих або інших питань. За допомогою порівняльного правознавства здійснюється аналіз як діючих правових систем так і тих, що діяли раніше. Вивчення правових систем служить удосконаленню правового регулювання, зближенню та уніфікації інститутів різних правових систем. Можливості порівняльного правознавства при вивченні права дають змогу розглядати його і як окрему наукову та навчальну дисципліну.

Таким чином, основним завданням курсу «Юридична компаративістика» є засвоєння студентами найважливіших категорій і положень науки юридичної компаративістики; вміння орієнтуватися в конституційному законодавстві інших держав; самостійно оцінювати сучасні тенденції розвитку права в різних правових системах, що має практичне значення для України.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

ЗК9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.

5. Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово.

7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

19. Аналізувати та застосовувати новели національного та міжнародного права.

20. Мати практичні навички використання власної адаптаційної мобільності.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, ДЖЕРЕЛА ТА СИСТЕМА ЮРИДИЧНОЇ

КОМПАРАТИВІСТИКИ. КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ СУЧАСНОСТІ.

План

1. Поняття, предмет та методи юридичної компаративістики
2. Система юридичної компаративістики та її елементи
3. Принципи та інститути юридичної компаративістики
4. Поняття та види джерел юридичної компаративістики
5. Юридична компаративістика як наука та навчальна дисципліна
6. Характеристика методів науки юридичної компаративістики
7. Романо-германська правова сім'я
8. Сім'я загального права
9. Релігійно-традиційні правові сім'ї

Тема 2. КОНСТИТУЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.

План

1. Поняття, функції та ознаки конституцій зарубіжних країн
2. Форма, структура та зміст конституцій
3. Порядок підготовки, прийняття та внесення змін до конституцій
4. Конституційний контроль в зарубіжних країнах

Тема 3. ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМ ТА МЕХАНІЗМИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СУЧАСНОСТІ.

1. Поняття і особливості правового статусу людини та громадянина
2. Характеристика основних прав та свобод людини та громадянина
3. Основні принципи правового статусу людини і громадянина
4. Обов'язки особи в конституціях зарубіжних країн
5. Інститут громадянства, поняття іноземця та особи без громадянства
6. Правове регулювання набуття та втрати громадянства
7. Поняття гарантій прав і свобод людини і громадянина

Тема 4. ФУНКЦІЇ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.

План

1. Інститут глави держави: історія становлення та розвитку
2. Поняття інституту глави держави
3. Повноваження глави держав
4. Порядок заміщення посади глави держави

Тема 5. ПАРЛАМЕНТАРИЗМ У ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СУЧАСНОСТІ.

План

1. Правовий статус та функції парламентів
2. Парламентаризм: поняття та ознаки
3. Основні функції і повноваження парламенту
4. Правовий статус членів парламенту
5. Регулювання діяльності парламенту
6. Особливості законодавчого процесу
7. Інститути громадянського суспільства та міжнародні організації як суб'єкти правотворчого процесу

Тема 6. МІСЦЕ ТА РОЛЬ УРЯДУ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.

План

1. Поняття виконавчої влади

2. Способи формування уряду
3. Повноваження уряду
4. Особливості відповідальність уряду

Тема 7. ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ У ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СУЧАСНОСТІ

План

1. Поняття та особливості судової влади
2. Принципи здійснення судової влади
3. Поняття та види судових органів
4. Структура судової системи
5. Правовий статус судді

Тема 8. МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ГАРАНТІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

План

1. Територіальний устрій держави
2. Поняття інституту місцевого самоврядування
3. Система органів місцевого самоврядування
4. Порядок формування органів місцевого самоврядування
5. Міжнародні гарантії реалізації функцій органів місцевого самоврядування

5. Організація самостійної роботи студентів

5.1. Підготовка до семінарських та практичних (лабораторних) занять

Тема 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, ДЖЕРЕЛА ТА СИСТЕМА ЮРИДИЧНОЇ КОМПАРАТИВІСТИКИ. КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ СУЧАСНОСТІ.

Визначити зміст наступних термінів: юридична компаративістика, правова система, державне право, система юридичної компаративістики, джерела юридичної компаративістики, поняття закону, судовий прецедент, правова доктрина, міжнародно-правовий акт, система науки юридичної компаративістики, функції науки юридичної компаративістики.

Самостійна робота: підготовка анотації наукових статей:

1. Закірова, С. Г. Досвід і перспективи викладання юридичної компаративістики у світі та Україні / С. Г. Закірова // Історико-політичні студії. – 2016. – № 2. – С. 77-84. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003471>

2. Тихомиров Олександр. Проблеми компаративної саморефлексії порівняльного правознавства як юридичної компаративістики / О. Тихомиров // Право України : юридичний журнал. - 2019. - № 3. - С. 30-48.

3. Берназюк Я.О. Питання методології проведення наукових досліджень у сфері конституційного права // Право України. – 2014. – № 10. – С. 186-198.

4. Берназюк Я.О. Методологія проведення наукових досліджень у сфері конституційного права на сучасному етапі: визначення основних завдань // Право України. – 2014. – № 11. – С. 136-144.

Теми рефератів:

1. Романо-германська правова сім'я
2. Сім'я загального права
3. Релігійно-традиційні правові сім'ї

Тема 2. КОНСТИТУЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.

Визначити зміст наступних термінів: конституція, фактична конституція, юридична конституція, конституція – основний закон, верховенство конституції, писана конституція, неписана конституція, жорстка конституція, гнучка конституція, конституційний нагляд.

Самостійна робота: підготовка анотації наукових статей:

1. Берназюк Я.О. Конституційний процес в Україні: сучасний стан та основні кроки на шляху до прийняття нової конституції // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 1. – С. 48-53.

2. Берназюк Я.О. Конституційні процеси в країнах Європи: загрози та виклики для України // Науковий вісник УжНУ. Серія "Право" - 2017 р. - Випуск 43. – Т. 1. – С. 51-55.

3. Берназюк Я.О. Конституція України та глобальні світові процеси // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Серія Право. – випуск 38. – Т. 1. – С. 33-38.

4. Берназюк Я.О. Питання удосконалення Конституції України // Публічне урядування: збірник. – № 3 (4) – вересень 2016. – Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2016. – 218 с. – С. 20-29.

Теми рефератів:

1. Суспільні відносини, що регулюються конституціями
2. Класифікація конституцій
3. Види конституційного контролю

Тема 3. ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМ ТА МЕХАНІЗМИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СУЧАСНОСТІ.

Використовуючи текст однієї з конституцій зарубіжних держав (закріплених за студентами навчальної групи), складіть перелік:

Права	Права громадянина
-------	-------------------

людини	

Визначити зміст наступних термінів: права людини, громадянські права, політичні права, економічні права, соціальні права, механізм реалізації прав та свобод, громадянство, апатриди, біпатриди, іноземці.

Самостійна робота: підготовка анотації наукових статей:

1. Беззуб І. Національна стратегія у сфері прав людини в Україні: оцінки експертів // Конституційний процес в Україні. Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів. – 2015. – № 1-2. – С. 3-11.

2. Спіцина Г. О. Конституційний захист прав людини як складова європейського вибору України / Г. О. Спіцина // Публічне право. - 2018. - № 2. - С. 55-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2018_2_9

3. Щербанюк О. В. Конституційне оновлення форм реалізації народом суверенної влади в Україні // Публічне право. – 2013. – № 3 (11). – С. 23–30.

Теми рефератів:

1. Класифікація основних прав та свобод особи
2. Види гарантій прав і свобод людини і громадянина
3. Міжнародні механізми захисту прав особи

Тема 4. ФУНКЦІЇ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.

Визначити зміст наступних термінів: глава держави, монарх, президент, президентство.

Самостійна робота: підготовка анотації наукових статей:

1. Берназюк І.М. Конституційно-правова відповідальності Президента України як засіб забезпечення виконання передвиборчої програми / І.М. Берназюк // Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 10-11 березня 2017 р.) – Одеса “Причорноморська фундація права”, 2017. – 144 с.

2. Берназюк Я. О. Конституційно-правова природа права вето Президента України та пропозицій до прийнятих Верховною Радою України законів // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 2. – С. 43–48.

3. Берназюк Я. О. Проблеми становлення та розвитку інституту президентства в Україні та зарубіжних країнах // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. – № 6. – С. 13–20.

4. Іванець О. О. Порівняльний аналіз правового статусу Президента у Французькій Республіці та Україні / О. О. Іванець // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 1. – С. 355-359.

Теми рефератів:

1. Особливості статусу глави держави в парламентсько-президентських республіках
2. Особливості статусу глави держави в президентсько-парламентських республіках
3. Особливості статусу глави держави в президентських республіках

Тема 5. ПАРЛАМЕНТАРИЗМ У ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СУЧАСНОСТІ.

Визначити зміст наступних термінів: парламентаризм, парламент, бікамералізм, розподіл влад, законодавча влада, мандат, депутатський запит, парламентська фракція, депутатський клуб, квестор, законодавчий процес, промульгація.

Теми рефератів:

1. Види парламентів
2. Внутрішня побудова парламентів
3. Способи формування та припинення повноважень парламентів

Самостійна робота: підготовка анотації наукових статей:

1. Берназюк Я.О. Форми участі інститутів громадянського суспільства у нормотворчому процесі – Конституційно-правові аналітичні студії - 2017 р. - № 1. – С. 43-51.

2. Берназюк Я.О. Міжнародні організації та установи як учасники правотворчого процесу в

Україні // Science Rise. Juridical Science. - 2017. - № 2. - С. 26-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srjusc_2017_2_7.

3. Берназюк І. М. Конституційно-правовий механізм реалізації стратегічних актів Верховної Ради України: недоліки та напрями удосконалення / І.М. Берназюк // Юридический научный электронный журнал. – 2017. – № 3. – С. 33-36.

Тема 6. МІСЦЕ ТА РОЛЬ УРЯДУ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.

Визначити зміст наступних термінів: виконавча влада, уряд, прем'єр – міністр, міністр, міністр без портфелю, урядова відповідальність.

Теми рефератів:

1. Види урядів
2. Структура урядів
3. Повноваження керівників урядів у зарубіжних країнах

Самостійна робота: підготовка анотації наукових статей:

1. Берназюк Я.О. Конституційно-правовий статус Прем'єр-міністра України: Проблеми теорії та практики // Держава і право. – 2007. – № 36. – С. 199-205.

2. Кобрин В. С. Особливості конституційного регулювання статусу глави уряду у змішаних європейських республіках / В. С. Кобрин // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. – 2015. – № 824. – С. 144-150.

3. Совгіря О. В. Конституційно-правовий статус глави уряду в Україні та в зарубіжних країнах: теоретичні й практичні аспекти / О. В. Совгіря // Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис. – 2012. – № 4. – С.104-107.

Тема 7. ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ У ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ СУЧАСНОСТІ

Визначити зміст наступних термінів: судова влада, суд загальної юрисдикції, суд присяжних, апеляційне та касаційне оскарження, верховний суд, судовий прецедент.

Самостійна робота: підготовка анотації наукових статей:

1. Берназюк Я.О. Адміністративний кодекс України як необхідна додаткова гарантія захисту людини в публічно-правовій сфері <https://sud.ua/ru/news/blog/122338-administrativnyi-kodeks-ukrayini-yak-neobkhidna-dodatкова-garantiya-zakhistu-lyudini-v-publichno-pravoviy-sferi>

2. Берназюк Я.О. Міжнародні стандарти дотримання принципу змагальності в судовому процесі <https://sud.ua/ru/news/blog/149910-mizhnarodni-standarti-dotrimannya-printsipu-zmagalnosti-v-sudovomu-protsesi>

3. Головатий С. Конституційні зміни 2016 року щодо правосуддя: нагальна потреба в реформі правничої освіти (тези) / С. Головатий // Право України. – 2016. – № 11. – С. 185-196.

4. Кравчук В. М. Методи дослідження конституційних основ правового статусу суддів в Україні / В. М. Кравчук // Правова держава. - 2016. - № 24. - С. 50-58.

Теми рефератів:

1. Порядок формування судових органів
2. Моделі судових систем

Тема 8. МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ГАРАНТІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Визначити зміст наступних термінів: місцеве самоврядування, принципи місцевого самоврядування, функції місцевого самоврядування.

Самостійна робота: підготовка анотації наукових статей:

1. Берназюк Я.О. Проблема реалізації принципу територіальної цілісності України у контексті внесення змін до Конституції України стосовно статусу АРК / Концепція розвитку правової держави в Україні: Матеріали науково-практичної конференції, м. Київ, 13-14 жовтня 2017 р. – Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2017. – 176 с. – С. 33-37.

2. Bernaziuk I.O. Constitutional and legal regulation of the status of the autonomous Republic of Crimea: current state and directions for improvement // European vector of contemporary jurisprudence:

the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph. Volume 1. Sandomierz: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. 520 p. P. 1-15.

3. Берназюк Я.О. Окремі питання розмежування предметної юрисдикції судів у справах за участю органів місцевого самоврядування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 49. Т. 2. С. 170-173.

Темі рефератів:

1. Порядок роботи органів місцевого самоврядування
2. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування
3. Основні функції органів місцевого самоврядування

5.2. Індивідуальні завдання

ПЕРЕЛІК ТЕМ РЕФЕРАТИВ

1. Виборче право та виборчі системи у зарубіжних країнах;
2. Методологія юридичної компаративістики
3. Політичний режим як елемент форми держави.
4. Поняття та етапи становлення англосаксонської правової системи
5. Поняття та структура права у державах романо-германської правової сім'ї
6. Правова держава як правова цінність західної культури
7. Правовий поліцентризм як принцип пізнання правових явищ
8. Релігійна правова сім'я у сучасних умовах
9. Сім'я звичаєвого права: загальна характеристика
10. Структура та джерела англійського права
11. Форми права у державах романо-германської правової сім'ї
12. Юридична компаративістика як самостійна навчальна дисципліна

6. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ І КОНТРОЛЮ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання :

1. екзамени;
2. комплексні іспити;
3. стандартизовані тести;
4. наскрізні проекти;
5. командні проекти;
6. аналітичні звіти, реферати, есе;
7. розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
8. презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
9. студентські презентації та виступи на наукових заходах;
10. розрахункові роботи;
11. завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо
12. інші види індивідуальних та групових завдань.

Методи навчання і контролю

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду студентів з конституційного права України знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже наявних (вступна, поточна й підсумкова бесіди).

Лекція — це метод, за допомогою якого педагог у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою.

Роботи з книгою. Навчити студентів методів і засобів самостійної роботи з книгою: читання, переказу, виписування, складання плану, рецензування, конспектування, виготовлення таблиць, схем, графіків та ін.

Наочні методи передбачають насамперед використання демонстрації та ілюстрації.

Демонстрація — це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у природі, динаміці.

Ілюстрація — метод навчання, за якого предмети і процеси розкриваються через їх символічне зображення (світлина, мультимедійні матеріали, схеми, графіки та ін.).

Практична робота спрямована на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань.

Методи контролю:

Поточний контроль — проведення семінарських та практичних занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожної окремої теми модуля навчальної дисципліни. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Конкретна кількість балів за роботу студентів під час семінарських та практичних занять визначається керівником заняття.

Результати поточного контролю під час проведення семінарських та практичних занять заносяться науково-педагогічним працівником до журналу обліку відвідування занять студентами та їх успішності.

Підсумковий контроль — виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни. По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає семестровий екзамен.

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття, предмет, методи юридичної компаративістики
2. Система юридичної компаративістики.
3. Принципи та інститути юридичної компаративістики
4. Поняття та види джерел юридичної компаративістики
5. Юридична компаративістика як наука та навчальна дисципліна
6. Характеристика методів науки юридичної компаративістики
7. Романо-германська правова сім'я
8. Сім'я загального права
9. Релігійно-традиційні правові сім'ї
10. Види законів. Характерні риси конституційних законів
11. Поняття, функції та ознаки конституцій зарубіжних країн
12. Форма, структура та зміст конституцій
13. Порядок підготовки, прийняття та внесення змін до конституцій
14. Конституційний контроль в зарубіжних країнах
15. Суспільні відносини, що регулюються конституціями
16. Класифікація конституцій
17. Види конституційного контролю
18. Поняття і особливості правового статусу людини та громадянина
19. Характеристика основних прав та свобод людини та громадянина
20. Основні принципи правового статусу людини і громадянина
21. Обов'язки особи в зарубіжних країнах
22. Інститут громадянства, поняття іноземця та особи без громадянства
23. Правове регулювання набуття та втрати громадянства
24. Поняття гарантій прав і свобод людини і громадянина
25. Класифікація основних прав та свобод особи
26. Види гарантій прав і свобод людини і громадянина
27. Міжнародні механізми захисту прав особи
28. Інститут глави держави: історія становлення та розвитку
29. Поняття інституту глави держави
30. Повноваження глави держав
31. Порядок заміщення посади глави держави

32. Особливості статусу глави держави в парламентсько-президентських республіках
33. Особливості статусу глави держави в президентсько-парламентських республіках
34. Особливості статусу глави держави в президентських республіках
35. Правовий статус та функції парламентів зарубіжних країн
36. Парламентаризм: поняття та ознаки
37. Основні функції і повноваження парламенту
38. Правовий статус членів парламенту
39. Порядок роботи парламенту
40. Законодавчий процес
41. Види парламентів
42. Внутрішня побудова парламентів
43. Способи формування та припинення повноважень парламентів
44. Поняття виконавчої влади
45. Способи формування уряду
46. Повноваження урядів
47. Конституційно-правова відповідальність урядів
48. Види урядів
49. Структура урядів
50. Повноваження керівників урядів
51. Поняття та особливості судової влади
52. Принципи здійснення судової влади
53. Поняття та види судових органів
54. Структура системи судових органів
55. Правовий статус судді
56. Порядок формування судових органів
57. Моделі судових систем
58. Територіальний устрій держави
59. Поняття інститут місцевого самоврядування
60. Система органів місцевого самоврядування
61. Порядок формування органів місцевого самоврядування
62. Компетенція органів місцевого самоврядування
63. Порядок роботи органів місцевого самоврядування
64. Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування
65. Основні функції органів місцевого самоврядування

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Жаровська І.М. Юридична компаративістика: навч. посіб. / Жаровська І.М., Канцір В.С.; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Львів: Вид-во ЛКА, 2015. - 195 с.
1. ...2. Закіров М. Б., Закірова С. Г. Юридична компаративістика : навч.-методич. посіб. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. – 208 с.
3. Закоморна К. О. Державне (конституційне) право зарубіжних країн : (навч матер. та схеми): посіб. для підготовки до іспитів / К. О. Закоморна 2-ге вид., переробл. – Х. : Право, 2016. – 280 с.
4. Конституційне право України: підручник / Авторський колектив: Бисага Ю.М., Белов Д.М., Берназюк Я.О. та ін. – 8-е видання перероблене та доповнене. – Ужгород, Видавничий дім "Гельветика", 2016. – 476 с.
5. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. ф-тів і закл. вищ. освіти : навч. посіб. / уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов. – 2-ге вид., змін. – Харків : право, 2019. – 1024 с.
6. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / авт.-уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк. – Х. : Право, 2016. – 164 с.
7. Федоренко В.Л. Конституційне право України: підручник. – К.: Видавництво Ліра-К, 2016. – 616 с.
8. Юридична компаративістика: навч. посіб. / А.М. Кучук, Ю.С. Завгородня. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. – 112 с.

Додаткова (підручники)

1. Волощук О. Т. Конституційне право зарубіжних країн: навч.-метод. комплекс / О. Т. Волощук, А. З. Георгіца; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2010. – 248 с.
2. Государственное право зарубежных стран: курс лекцій / Мишина Н. В., Михалев В. А., Курагин В. А., Волкова Д. Е. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 416 с.
3. Гринюк Р.Ф. Конституційне право зарубіжних країн: навчальний посібник. Видання друге, перероблене і доповнене: підручники, навчальні посібники / Гринюк Р. Ф., Захарченко М. А., К.: Істина. – 2012. – 376 с.
4. Державне право зарубіжних країн (у схемах): навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка; Нац. акад. внутр. справ. – К.: КНТ, 2012. – 528 с.
5. Державне право зарубіжних країн (у схемах): Навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; За заг. ред. О. Я. Лапки. – К.: КНТ, 2012. – 528 с.
6. Державне право зарубіжних країн. Загальна частина: навч. посіб. / Ю. М. Коломієць; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2010. – 211 с.
7. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. / А. В. Панов; ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ф-т міжнар. відносин, Каф. міжнар. відносин. – Ужгород: Бреза А.Е., 2011. – 229 с.
8. Конституционное право зарубежных стран : учебник / И. О. Бондаренко, Н. В. Мишина, Д. Е. Волкова, Д. Я. Гараджаев, Н. А. Дерус, Л. Н. Дешко; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". – Харьков : Право, 2015. – 846 с.
9. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. / В. М. Шаповал. – 3-ге вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2014. – 464 с.
10. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / М. С. Горшеньова, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.; 2-е вид., допов. і перероб. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 544 с.
11. Конституційне право зарубіжних країн: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Упорядники – І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 206 с.
12. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник: Альб. схем / О.О. Грін. – Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2015. – 183с.

13. Орленко В. І. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: посіб. для підготов. до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. – Вид. 2-е, стер. – К.: Паливода А. В., 2011. – 237 с.

14. Панов А.В. Державне (конституційне) право зарубіжних країн. Курс лекцій / Панов А.В.— Ужгород, 2012.- 104 с.

1. ...

Додаткова (наукові публікації, акти законодавства та інші джерела)

До теми 1

1. Багрій О.І. Доктрина верховенства Конституції України у конституційному правосудді / О. І. Багрій // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2012. - № 6. - С. 117-125. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2012_6_18

2. Баймуратов М.О. Особливості входження норм міжнародного права в національне конституційне право України / М. О. Баймуратов, М. А. Алмохаммед // Особливості входження норм міжнародного права в національне конституційне право України. – 2016. – № 1 (33). – С. 53-60.

3. Берназюк І.М. Окремі проблеми розробки стратегічних актів в Україні: конституційно-правовий аспект / І.М. Берназюк // Jurnalul juridic national: teorie și practică. – 2017. – № 3 (25). – С. 23-27.

4. Берназюк І.М. Evolution legal and constitutional regulation strategic law-making in Ukraine (Еволюція конституційно-правового регулювання стратегічної правотворчості в Україні) / І.М. Берназюк // Visegrad Journal on Human Rights. – 2016. – № 5/1. – С. 7-12.

5. Берназюк Я.О. Конституційний процес в Україні: сучасний стан та основні кроки на шляху до прийняття нової конституції // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 1. – С. 48-53.

6. Берназюк Я.О. Методологія проведення наукових досліджень у сфері конституційного права на сучасному етапі: визначення основних завдань // Право України. – 2014. – № 11. – С. 136-144.

7. Берназюк Я.О. Питання методології проведення наукових досліджень у сфері конституційного права // Право України. – 2014. – № 10. – С. 186-198.

8. Берназюк Я.О. Питання удосконалення Конституції України // Публічне урядування: збірник. – № 3 (4) – вересень 2016. – Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2016. – 218 с. – С. 20-29.

9. Бехруз Хашматулла. Порівняльне правознавство як навчальна дисципліна у системі юридичної освіти України занепад чи сподівання на оновлення? / Х. Бехруз // Право України : юридичний журнал. - 2019. - № 3. - С. 65-76.

10. Белов Д. М. Парадигма українського конституціоналізму : монографія / Д. М. Белов. – Великий Березний. – РК “Євростандарт”, 2011. – 399 с.

11. Васильченко О.П. Джерела конституційного права України (системно-функціональний аналіз): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Васильченко Оксана Петрівна. – К., 2007. – 248 с.

12. Венеціанська комісія дорікнула Україні: зволікаєте з реформою Конституції / Укрінформ [Електронний ресурс] – 2015. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-politycs/1924660-venetsianska-komisiya-doriknula-ukrajini-zvolikaete-z-reformoyu-konstitutsiji.html>.

13. Висновок Головного науково-експертного управління на проект Закону України «Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України» (реєстр.№3781 від 18.01.2016р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57684.

14. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 року № 3 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 28. – Ст. 1267. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01>

15. Геращенко А.Ю. Прийняття законів, що передбачені Конституцією України, як пріоритетний напрям законотворчої діяльності / Законодавча діяльність Верховної Ради України: стратегія

планування в умовах європейської інтеграції / А. Ю. Геращенко. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. – 225 с.

16. Гуменюк Т.І. Сучасні порівняльно-правові дослідження: основні критерії модернізації. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2018. №3 С. 7-11 URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2018/4.pdf

17. Джерела конституційного права / [Ю. С. Шемшученко, Н. М. Пархоменко, О. В. Скрипнюк, О. І. Ющик, В. М. Шаповал та ін.]. – К. : Наукова думка, 2010. – 711 с.

18. Закірова, С. Г. Досвід і перспективи викладання юридичної компаративістики у світі та Україні / С. Г. Закірова // Історико-політичні студії. – 2016. – № 2. – С. 77-84. – URL: <http://irbis-nbu.gov.ua/everlib/item/er-0003471>

19. Колісник В. П. Сутність конституціоналізму, конституційна доктрина та головні доктринальні підходи до визначення конституційного ладу // Право України. – 2013. – № 12. – С. 71–92.

20. Конституційна конфліктологія (конституційні механізми подолання політичних криз): посібник / Г. М. Волянська, М. В. Оніщук, М. В. Савчин, та ін.; за ред. М. В. Савчина, В. Л. Федоренка — К. : Ін-т громадян, сусп-ва, 2008. — 188 с.

21. Конституційне право України: підручник/Авторський колектив. – 8-е видання перероблене та доповнене. – Ужгород, Видавничий дім “Гельветика”, 2016. – 476 с.

22. Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України: Конституційний договір від 08.06.1995 № 1к/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 18. – Ст. 133. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80>

23. Конституційний процес та особливості реалізації реформ в Україні : навч.-метод. матеріали / Ю. В. Баскакова, П. В. Качанова, О. М. Руденко, Г. О. Усатий. – К. : НАДУ, 2013. – 88 с

24. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки від 20 квітня 1978 № 888-ІХ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1978. – № 18. – Ст. 268. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09>

25. Крусян А. Р. Методологія сучасного українського конституціоналізму // Юридический вестник. – 2012. – № 2. – С. 4–13.

26. Крусян А. Р. Сутність сучасного українського конституціоналізму / А. Р. Крусян // Наукові праці НУ ОЮА. – 2010. – Т. 9. № 33. – С. 308-317.

27. Купрій В.М. Методологія дослідження процесу конституційної правотворчості (законодавчого конституційного процесу) / В.М. Купрій // Конституційно-правові академічні студії. – 2017. – № 2. – С. 37-50.

28. Максакова Р. М. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України та його вплив на процеси конституювання влади в Україні / Р. М. Максакова // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2015. – № 3. – С. 34-38.

29. Нестерович В.Ф. Збірник задач з конституційного права України: Навчальний посібник. – К.: Видавництво Ліра-К, 2011. – 320 с.

30. Нестерович В.Ф. Конституційне право України: навчальний посібник. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2013. – 208 с.

31. Оніщенко Наталія. Порівняльно-правові дослідження: прагматичний контекст / Н. Оніщенко // Право України : юридичний журнал. - 2019. - № 3. - С. 195-205.

32. Орзіх М.П. Конституційна реформа і конституційна модернізація: методологія визначення та співвідношення / Проблеми сучасної конституціоналістики. Випуск 2: Конституційні перетворення в Україні : навч. посіб. / М.П. Орзіх, В. М. Шаповал, А. Р. Крусян [та ін.] ; за ред. М. П. Орзіха. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 432 с. – С. 31-35.

33. Павліченко Є.В. Дослідження теоретичної сутності компаративістики в юриспруденції / Є. В. Павліченко // Правовий часопис Донбасу. - 2018. - № 4. - С. 70–75.

34. Павшук К.О. Демократичні засади конституційного ладу України : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / К. О. Павшук. – Х., 2014. – 20 с.

35. Подання щодо вжиття заходів загального характеру, необхідних для виконання рішень Європейського суду з прав людини, що набули статусу остаточного у I кварталі 2015 року: лист Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини від 03.04.2015 р. № 12.0.1-9/2194 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://cct.com.ua/2015/03.04.2015_12.0.1-9_2194.htm.

36. Подорожна Т. С. Теоретико-прикладні засади конституціоналізації правової системи та модернізації Конституції України: монографія / Т. С. Подорожна; за ред. і з передм. проф. Н. М. Пархоменко. – Львів: ПАІС, 2014. – 308 с.

37. Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21.02.2014 № 742-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 11. – Ст. 143. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-18>

38. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): проект Закону № 2217а від 01.07.2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.

39. Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 49. – Ст. 3201. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2222-15>

40. Про процедуру підготовки проекту нової Конституції України: проект Закону про процедуру підготовки проекту нової Конституції України № 3781 від 18.01.2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57684.

41. Проблеми сучасної конституціоналістики. Випуск 2: Конституційні перетворення в Україні : навч. посіб. / М.П. Орзіх, В. М. Шаповал, А. Р. Крусян [та ін.] ; за ред. М. П. Орзіха. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 432 с.

42. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституцією України): Рішення Конституційного Суду України від 03.10.1997 № 4-зп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97>.

43. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну “законодавство”) від 9 липня 1998 року № 12 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 32. – С. 59. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98>

44. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України): Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20-рп // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – Спеціальний випуск. – № 77. – 2010. – Ст. 2597. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10>

45. Рудик П. Аспекти правового забезпечення відновлення дії окремих положень Конституції України / П. Рудик // Віче. - 2015. – № 8. – С. 16-21.

46. Савчин М.В. Конституціоналізм і природа конституції: проблеми теорії і практики : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02. – 2013. – 576 с.

47. Скакун О.Ф. Принципи у методологічному інструментарії загального порівняльного правознавства // Право України. – 2013. – № 3–4. – С. 49–60.

48. Скрипнюк О.В. Методологічні проблеми теорії конституційного права (частина перша) // Право України. – 2013. – № 5. – С. 253–260.

49. Скрипнюк О.В. Методологічні проблеми теорії конституційного права (частина друга) // Право України. – 2013. – № 6. – С. 220-227.

50. Скрипнюк О.В. Сучасна конституційно-правова доктрина України // Право України. – 2013. – № 12. – С. 16–32

51. Словська І.Є. Принцип верховенства Конституції в системі вітчизняного конституціоналізму [Електронний ресурс] / І. Є. Словська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. – 2018. Вип. 49, т. 1. – С. 99-102. – Режим доступу: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.49/part_1/23.pdf

52. Теплюк М.О. Закони України як джерела конституційного права / Джерела конституційного права [Ю. С. Шемшученко, Н. М. Пархоменко, О. В. Скрипнюк, О. І. Ющик, В. М. Шаповал та ін.]. – К. : “Наукова думка”, 2010. – 711 с. – С. 180–198.

53. Тихомиров Олександр. Проблеми компаративної саморефлексії порівняльного правознавства як юридичної компаративістики / О. Тихомиров // Право України : юридичний журнал. - 2019. - № 3. - С. 30-48.

54. Федоренко В.Л. Питання теорії конституційного права і модернізації Конституції України : зб. наук. пр. – К. : Видавництво Ліра-К, 2013. – 190 с.

55. Федоренко В.Л. Державотворення та конституційні реформи у незалежній Україні: досвід, проблеми, перспективи / В. Л. Федоренко // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. - 2017. - Вип. 2. - С. 52-61. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2017_2_8

56. Федоренко В.Л. Конституційне право України: підручник. – К.: Видавництво Ліра-К, 2016. – 616 с.

57. Харитонов Р.Ф. Галузева юридична компаративістика: загальнотеоретичне дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Харитонов Роман Феліксівич. - Одеса, 2016. - 207 с.

58. Цоклан В.І. Система сучасних джерел конституційного права України: проблеми теорії та практики : автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право» / В. І. Цоклан. – К., 2008. – 20 с.

59. Шамрай В.В. Історико-правові аспекти становлення та розвитку доктрини конституціоналізму / В. В. Шамрай // Публічне право. - 2018. - № 2. - С. 81-88.

60. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підруч. / В. М. Шаповал. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 480 с.

61. Шаповал В.М. Корпоративіська характеристика джерел конституційного права України та зарубіжних країн / Джерела конституційного права / Шемшученко Ю.С., Пархоменко Н.М., Скрипнюк О.В., Ющик О.І., Шаповал В.М. та ін. – К. : “Наукова думка”, 2010. – 711 с. – С. 129–130.

62. Шаранич С.С. Особливості формування та визначення найбільш сприятливої форми державного правління в Україні після відміни конституційної реформи 2004 року, корисний досвід європейських країн / С. С. Шаранич // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – № 4. – С. 51-54.

63. Шемшученко Ю.С., Скрипнюк О.В. Наука конституційного права: сучасний стан та тенденції розвитку // Право України. – 2010. – № 1. – С. 15–25.

64. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право : навч. посіб. для юридичних факультетів та факультетів міжнародних відносин. – Львів : ЗУКЦ, 2007. – 308 с.

65. Ющик О.І. Конституція України: загальні питання методології оновлення // Конституційна асамблея: політико-правові аспекти діяльності. Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів (додаток до журналу “Україна: події, факти, коментарі”). – 2012. – № 7. – С. 49–55.

До теми 2

1. Берназюк І.М. Европейский опыт конституционно-правового регулирования стратегического правотворчества / І.М. Берназюк // *Leges et Vita*. – 2017. – № 7/2. – С. 3-6.

2. Берназюк Я.О. Конституційний принцип рівності та його особливості в адміністративному судочинстві <https://sud.ua/ru/news/blog/143839-konstitutsiyniy-printsip-rivnosti-ta-yogo-osoblivosti-v-administrativnomu-sudochinstvi>

3. Берназюк Я.О. Конституційні процеси в країнах Європи: загрози та виклики для України // Науковий вісник УжНУ. Серія "Право" - 2017 р. - Випуск 43. – Т. 1. – С. 51-55.

4. Берназюк Я.О. Конституція України та глобальні світові процеси // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Серія Право. – випуск 38. – Т. 1. – С. 33-38.

5. Берназюк Я.О. Нова редакція статті 124 Конституції України та справи, що не підлягають судовому розгляду / Критичне мислення у вільному суспільстві: теоретико-методологічний, конституційно- та міжнародно-правовий потенціал: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 17 квітня 2019 р. - Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2019. - 156 с. - С. 104-108.

6. Державне право зарубіжних країн (у схемах): навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; за заг. ред. О. Я. Лапки. – К. : КНТ, 2012. – 528 с.
7. Забокрицький І.І. Міжнародно-правові акти як джерела конституційного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / І. І. Забокрицький; ДВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". - Ужгород, 2015. -118 с.
8. Задорожний, Ю. А. Правова доктрина в країнах романо-германської та англо-американської правових сімей: Серьогіна С. Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики: монографія / С. Г. Серьогіна. – Х.: Право, 2011. – 768 с.
9. Зіллер Жак. Політико-адміністративні системи країн ЄС: Порівняльний аналіз / пер. з фр. В. Ховхун. – К. : Основи, 1996. – 420 с.
10. Кампо Володимир. Криза Конституції України та нова модель її виконання. Quo Vadis, Ukraine? <https://sud.ua/ru/news/blog/119276-kriza-vikonannya-konstitutsiyi-ukrayini-konstitutsiyi-proekti-ta-nova-model-yiyi-vikonannya-quo-vadis-ukraine>
11. Кампо Володимир. Нам не потрібна нова Конституція, нам треба виконувати ту, яка є <https://sud.ua/ru/news/video/141030-nam-ne-potribna-nova-konstitutsiya-nam-treba-vikonuvati-tu-yakaye-volodimir-kampo>
12. Кампо Володимир. Чи дійсно Конституційний Суд України у 2010 році «змінив Конституцію України» та «конституційний лад України»? <https://sud.ua/ru/news/blog/145506-chi-diysno-konstitutsiyinyi-sud-ukrayini-u-2010-rotsi-zminiv-konstitutsiyu-ukrayini-ta-konstitutsiyinyi-lad-ukrayini>
13. Конституционные акты Великобритании (текст приводится по сборнику "Конституции зарубежных государств: Учебное пособие/Сост. проф. В.В. Маклаков. - 4-е изд., перераб. и доп. - М.: Волтерс Клувер, 2003"): Акт о соединении с Шотландией 1707 г., Акт о парламенте 1911 г, Акт о парламенте 1949 г., Акт о пожизненных пэрах 1958 г., Акт о пэрах 1963 г., Акт о Европейских сообществах 1972 г., Акт о Палате общин (управление делами) 1978 г., Акт о Палате лордов 1999 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/uk/uk-----r.htm
14. Конституция Республики Польша от 02.04.1997 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm>.
15. Конституция Аргентины: Конституция от 1 мая 1853 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://worldconstitutions.ru/?p=358>.
16. Конституция Бразилии: Конституция от 5 октября 1988 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://worldconstitutions.ru/?p=563>.
17. Конституция Греции: Основной Закон Греции от 11 июня 1975 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://legalportal.am/download/constitutions/86_ru.pdf.
18. Конституция Грузии: Основной Закон Грузии от 24 августа 1995 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://legalportal.am/download/constitutions/82_ru.pdf.
19. Конституция Итальянской Республики: Основной Закон Итальянской Республики от 22 декабря 1947 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lawers-ssu.narod.ru/subjects/constzs/italy.htm>.
20. Конституция Королевства Испания: Конституция от 27 декабря 1978 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://worldconstitutions.ru/?p=149>.
21. Конституция Кыргызской Республики: Основной Закон Кыргызской Республики от 27 июня 2010 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gov.kg/?page_id=263&lang=ru.
22. Конституция Латвийской Республики: Конституция от 15 февраля 1922 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cvk.lv/pub/public/29171.html>.
23. Конституция Литовской Республики от 25.10.1992. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www3.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija_RU.htm.
24. Конституция Польской Республики: Конституция от 2 апреля 1997. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/poland/poland-r.htm.
25. Конституция Португалии: Конституция от 2 апреля 1976 года. [Электронный ресурс]. –

- Режим доступу: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/portugal/portug-r.htm.
26. Конституція Республіки Болгарія: Конституція от 13.07.1991. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bulgaris.ru/Konstituc.html>.
27. Конституція Республіки Казахстан от 30.08.1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.constitution.kz>.
28. Конституція Республіки Македонія от 17.11.1991. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/macedon/macedon-r.htm.
29. Конституція Республіки Молдова от 29.07.1994. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?id=311496&lang=2>.
30. Конституція Румунії: Конституція от 21 ноября 1991 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://worldconstitutions.ru/?p=111>.
31. Конституція Соединенных Штатов Америки от 1787 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hist.msu.ru/ER/Text/cnstUS.htm>.
32. Конституція Туркменістана: Конституція от 18 мая 1992 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infoabad.com/zakonodatelstvo-turkmenistana/konstitucija-turkmenistana-novaja-redakcija.html>.
33. Конституція Федеративной Республики Германии: Основной закон Федеративной Республики Германии от 23 мая 1949 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.1000dokumente.de/?c=dokument_de&dokument=0014_gru&object=translation&l=ru.
34. Конституція Французской Республики: Основной Закон Французской Республики от 1958 года. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/constitution/constitution_russe_version_aout2009.pdf.
35. Конституція Эстонской Республики от 28.06.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eesti.ee/rus/riik/pohiseadus>.
36. Конституція Японии от 03.05.1947 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.com.ua/books/6/703n1.html>
37. Кравець Олександр Практичні питання застосування норм Конституції як норм прямої дії <https://sud.ua/ru/news/blog/146895-praktichni-pitannya-zastosuvannya-norm-konstitutsiyi>
38. Купрій В.М. Конституційне регулювання процесу внесення змін до Основного Закону та конституцій окремих пострадянських держав (порівняльно-правовий аспект) / В.М. Купрій. // Право і суспільство. – 2017. – № 5. – С. 14-20.
39. Купрій В.М. Порядок внесення змін до конституції у зарубіжних країнах / В.М. Купрій // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2017. – № 6. – С. 44-50.
40. Лісничий В.В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн: навчальний посібник. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 336.
41. Ничка Ю. В. Правотворчість в Європейських правових системах континентального типу: теоретичні та порівняльно-правові проблеми // Науковий вісник Львівського національного університету Внутрішніх справ. – 2010 – № 3 – С. 82–89.
42. Посібник по апроксимації до законодавства Європейського Союзу / ред. К. Стефан, Х. Ксантакі. - London : Department for international development, 2005. - 452 с.
43. Президентские послания: традиции, формы, значение (США) // dc-summit.info. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dc-summit.info/temy/vnutrennjaja-politika/129-129.html>.
44. Юхновський Ігор. Десять зауваг реформаторам Конституції <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/10/25/7196181/>

До теми 3

1. Барабаш Ю.Г. Установча влада Українського народу — конституційний феномен / Ю. Г. Барабаш // *Влада в Україні: шляхи до ефективності* / ред. рада: О.Д. Святоцький (голова) та ін. – К. : Юрінком Інтер, 2010. — 657 с.

2. Беззуб І. Національна стратегія у сфері прав людини в Україні: оцінки експертів / І. Беззуб // Конституційний процес в Україні. Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів. – 2015. – № 1-2. – С. 3-11.

3. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 85 Конституції України (щодо консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів Верховної Ради України) (реєстр. № 1028) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 29.10.2019 № 3-в/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-19>

4. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу) (реєстр. № 1015) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 13.11.2019 № 5-в/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005v710-19>

5. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статей 85 та 101 Конституції України (щодо уповноважених Верховної Ради України) (реєстр. № 1016) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 20.11.2019 № 6-в/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006v710-19>

6. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи) (реєстр. № 1017) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 16.12.2019 № 8-в/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008v710-19>

7. Конвенція з прав людини – під загрозою. Історичний виступ Генсека РЄ [Електронний ресурс] / Європейська правда. – 2016. – Режим доступу: http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/01/26/7043923/view_print/.

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

9. Ладиченко В.В. Установча влада в правовій доктрині України / В. В. Ладиченко / Законодавча діяльність Верховної Ради України: стратегія планування в умовах європейської інтеграції. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. – 225 с.

10. Натуркач Р.П., Бисага Ю.М., Белов Д.М. Виборче право в правовій системі України: Монографія. – Ужгород: Тіпрані, 2015. – 140 с.

11. Німецький міністр призвал признати доступ к интернету основным правом человека <https://www.dw.com/ru/a-51389084>

12. Нестерович В.Ф. Виборче право України: Підручник. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. – 504 с.

13. Німченко В.І. Референдум як форма народовладдя потребує конституційного врегулювання // Право України. – 2013. – № 6. – С. 235–241.

14. Оніщук М.В. Конституційні основи референдної демократії в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Ін-т законодавства ВР України. – К., 2010. – 512 с.

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом): Рішення Конституційного Суду України від 05.10.2005 № 6-рп/2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05>.

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2

листопада 2004 року № 15 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 55. – Ст. 1921.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>

17. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення пункту 6 частини першої статті 106 Конституції України (справа про проголошення Президентом України всеукраїнського референдуму за народною ініціативою) від 15 жовтня 2008 року № 23 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 80. – Ст. 2701. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-08>

18. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом): Рішення Конституційного Суду України від 05.10.2005 № 6-рп/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 41. – Ст. 2605. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05>

19. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про всеукраїнський референдум" від 26.04.2018 № 4-р/2018 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-18>

20. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 103 і 108 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України «Про проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою» (справа про всеукраїнський референдум за народною ініціативою): Рішення Конституційного Суду України від 27.03.2000 № 3-рп/2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-00>.

21. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців тринадцятого, чотирнадцятого пункту 32 розділу I Закону України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи" та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення абзацу першого підпункту 164.2.19 пункту 164.2 статті 164 Податкового кодексу України (справа про оподаткування пенсій і щомісячного довічного грошового утримання) від 27.02.2018 № 1-р/2018 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-18>

22. Смуk М.М. Сучасний стан та перспективи розвитку інституту народної законодавчої ініціативи в Україні: монографія. – Ужгород, Видавничий дім "Тельветика", 2016. – 190 с.

23. Спіцина Г.О. Конституційний захист прав людини як складова європейського вибору України / Г. О. Спіцина // Публічне право. - 2018. - № 2. - С. 55-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2018_2_9

24. Студенніков Сергій. Глобальні тенденції кримінального права: що думає Папа Римський <https://sud.ua/ru/news/publication/157443-globalni-tendentsiyi-kriminalnogo-prava-scho-dumaye-papa-rimskiy>

25. Щербанюк О.В. Конституційне оновлення форм реалізації народом суверенної влади в Україні // Публічне право. – 2013. – № 3 (11). – С. 23–30.

До теми 4

1. Багряк А. С. Конституційні засади права вето Президента України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Ужгород, 2016. - 21 с.

2. Барабаш Ю. Г. Конституційні засади правового статусу Президента України / Нормотворча діяльність Президента України та її нормопроектне забезпечення : моногр. [О. В. Скрипнюк, В. Л. Федоренко, Ю. Г. Барабаш, Я. О. Берназюк та ін. ; за ред. О. В. Скрипнюка і В. Л. Федоренка]. – К. : НАДУ, 2011. – 344 с. – С. 11–26.

3. Сухонос В. Монархія як форма правління: нові підходи до класифікації та структури / В. Сухонос // Підприємництво, господарство і право: Щомісячний науково-практичний господарсько-

правовий журнал. – 2012. – №8. – С.119-123.4

4. Берназюк І.М. Зарубіжний досвід забезпечення виконання стратегічних актів глави держави / І.М. Берназюк // *Inovacia pravne veda v procese europskej integracie: Medzinarodna vedecko-prakticka konferencia (Sladkovicovo, Slovenskarepublika, 10-11 marca 2017)*. – Vysoka skola Danubius Fakulta prava Janka Jesenskeho, 2017. – 296 p.

1. ...5. Берназюк І.М. Конституційно-правова відповідальності Президента України як засіб забезпечення виконання передвиборчої програми / І.М. Берназюк // *Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 10-11 березня 2017 р.)* – Одеса “Причорноморська фундація права”, 2017. – 144 с.

6. Берназюк Я.О. Конституційні основи правотворчості Президента України: монографія / Я. О. Берназюк. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. – 512 с.

7. Берназюк Я.О., Белов Д.М. Конституційно-правовий статус Президента України / Конституційне право України: підручник / І.М. Алмаші, М.М. Алмаші, А.В. Белюга та ін.; вид. 9, перероб. та доп. - Ужгород, Видавничий дім “Гельветика”, 2018. – 462 с. – С. 306-328.

8. Берназюк Я.О. Конституційно-правова природа права вето Президента України та пропозицій до прийнятих Верховною Радою України законів // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. – 2012. – № 2. – С. 43–48.

9. Берназюк Я.О., Белов Д.М. Конституційно-правовий статус Президента України / Конституційне право України: підручник / Авторський колектив. – 8-е видання перероблене та доповнене. – Ужгород Видавничий дім “Гельветика”, 2016. – 476 с. – С. 385-408.

10. Берназюк Я.О. Проблеми становлення та розвитку інституту президентства в Україні та зарубіжних країнах // *Бюлетень Міністерства юстиції України*. – 2007. – № 6. – С. 13–20.

11. Белов Д.М. Порівняльно-правовий аналіз інституту президентства в Україні та Франції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Белов Дмитро Миколайович. — К., 2005. – 225 с.

12. Бисага Ю.М. Інститут глави держави в механізмі стримувань та противаг: Порівняльно-правовий аналіз / Ю. М. Бисага // *Порівняльно-правові дослідження*. – 2006. – №: 1. – С. 68-72.

13. Бисага Ю.М. Контрасигнація актів глави держави: український та зарубіжний досвід // *Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України*. – К, 2006. – Вип. 17. – С. 136–139.

14. Бисага Ю.М., Белов Д. М. Конституційний статус Президента Словацької Республіки // *Держава і право*. – 2004. – Вип. 26. – С. 125–129.

15. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 106 Конституції України (щодо закріплення повноважень Президента України утворювати незалежні регуляторні органи, Національне антикорупційне бюро України, призначати на посади та звільняти з посад Директора Національного антикорупційного бюро України і Директора Державного бюро розслідувань) (реєстр. № 1014) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 16.12.2019 № 7-в/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007v710-19>

16. Грузія обирає президента. Востаннє прямим голосуванням <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46009241>

17. Іванець О.О. Порівняльний аналіз правового статусу Президента у Французькій Республіці та Україні / О. О. Іванець // *Часопис Київського університету права*. – 2014. – № 1. – С. 355-359.

18. Інститут президентства в системі сучасних міжнародних відносин (інформаційно-аналітичний бюлетень) / О. С. Онищенко та ін. – Вип. 4 Щорічні і позачергові послання президента до народу і парламенту. – К., 2013. – 48 с.

19. Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999 № 474-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/474-14>.

20. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 105, частини першої статті 111 Конституції України (справа щодо недоторканності та імпідменту Президента України): Рішення Конституційного Суду України від 10.12.2003 № 19-рп/2003. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-03>.

21. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини другої статті 84, пункту 34 частини першої статті 85, частини першої статті 86, статті 91 Конституції України, частин другої, третьої, четвертої статті 15 Закону України “Про статус народного депутата України” (справа про направлення запиту до Президента України) від 14 жовтня 2003 року № 16 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 46. – Ст. 2388. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-03>

22. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 73 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) здійсненого Президентом України права вето стосовно прийнятого Верховною Радою України Закону України “Про внесення змін до статті 98 Конституції України” та пропозицій до нього (справа щодо права вето на закон про внесення змін до Конституції України) від 11 березня 2003 року № 6 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 16. – Ст. 710. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-03>

23. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 105, частини першої статті 111 Конституції України (справа щодо недоторканності та імпичменту Президента України) від 10 грудня 2003 року № 19 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 51. – Ст. 2704. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-03>

24. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою акціонерного товариства “Запорізький завод феросплавів” щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення пункту 13 частини першої статті 17 Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України” від 05.06.2019 № 4-р(П)/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va04p710-19>

25. Скомороха Т. В. Акти Президента України: конституційно-правовий аналіз: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Скомороха Тарас Вікторович. – К., 2012. – 208 с.

26. Сухонос В. В. Інститут глави держави в конституційному праві: моногр. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2011. – 339 с.

До теми 5

1. Bernaziuk Ian. Opportunities of civil society institutions in the process of adoption and implementation of legal acts of state authorities // Development and modernization of the legal systems of Eastern Europe: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 1. Lublin: Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2017. 368 p. – P. 60-67.

2. Батіщева О. С. Зарубіжні стандарти оцінювання ефективності роботи законодавчих органів: методологічні аспекти / О. С. Батіщева // Перша міжнародна наукова конференція «Парламентські читання». – К., 2010. – С.16–22.

3. Берназюк І. М. Конституційно-правовий механізм реалізації стратегічних актів Верховної Ради України: недоліки та напрями удосконалення / І.М. Берназюк // Юридический научный электронный журнал. – 2017. – № 3. – С. 33-36.

4. Берназюк І.М. Конституційно-правовий статус передвиборчої програми політичної партії та кандидата у народні депутати України / І.М. Берназюк // Jurnal juridic national: teorie si practica. – 2017. – № 1 (23). – С. 23-26.

5. Берназюк Я.О. Правотворчість як особлива гарантія існування та модернізації громадянського суспільства // Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації: монографія: У 2 т. / за заг. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка та акад. НАПрН України О. В. Скрипнюка / Т. 1: Загальнотеоретичні та конституційно-правові аспекти розвитку громадянського суспільства в Україні, Київ: Вид-во «Юридична думка», 2018, 676 с. – С. 230-277/Француз-Яковець Т. А. Основні питання організації діяльності двопалатних парламентів Європи / Т. А. Француз-Яковець // Бюлетень Міністерства юстиції України: Офіційне видання. – 2012. – №10. – С.32-38.

6. Берназюк Я.О. Форми участі інститутів громадянського суспільства у нормотворчому процесі – Конституційно-правові аналітичні студії - 2017 р. - № 1. – С. 43-51.

7. Берназюк Ян/ Міжнародні організації та установи як учасники правотворчого процесу в Україні / Берназюк Я.О. // Science Rise. Juridical Science. - 2017. - № 2. - С. 26-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srjusc_2017_2_7.

8. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 25.03.2004 № 1665-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1665-15>.

1. ...9. Про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України та суддів): проект Закону № 1776 від 16.01.2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53602.

10. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 № 2790-XII в ред. від 27.10.2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/2790-12/ed20001027>.

11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про організацію і порядок діяльності Верховної Ради України" та Регламенту Верховної Ради України: Рішення Конституційного Суду України від 26.11.2009 № 30-рп/2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v030p710-09>.

12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин п'ятої, шостої статті 13 Закону України "Про статус народного депутата України", частини четвертої статті 61 Регламенту Верховної Ради України та офіційного тлумачення положень пункту 6 частини другої, частини шостої статті 81, частини шостої статті 83 Конституції України, частини четвертої статті 13 Закону України «Про статус народного депутата України» (справа про перебування народного депутата України у депутатській фракції): Рішення Конституційного Суду України від 25.06.2008 № 12-рп/2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-08>.

13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 68 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини шостої статті 83 Конституції України, частини четвертої статті 59 Регламенту Верховної Ради України стосовно можливості окремих народних депутатів України брати безпосередню участь у формуванні коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України: Рішення Конституційного Суду України від 06.04.2010 № 11-рп/2010. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-10>.

14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 105 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частин шостої, сьомої, дев'ятої статті 83 Конституції України (справа про коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України): Рішення Конституційного Суду України від 17.09.2008 № 16-рп/2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v016p710-08>.

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82, 84, 91, 104 Конституції України (щодо повноважності Верховної Ради України): Рішення Конституційного Суду України від 17.10.2002 № 17-рп/2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-02/paran54#n54>.

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України „Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів“ від 20.06.2019 № 6-р/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-19>

17. Романюк П. В. Імперативний мандат: окремі питання конституційної теорії та практики в сучасних умовах / П. В. Романюк // Вісник Маріупольського державного університету. Серія Право. – 2013. – Вип. 5. – С. 240-245.

18. Росенко М.І. Парламенти зарубіжних країн: дослідження досвіду формування та організації діяльності // Державне будівництво. - 2009. - № 1. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_1_595

19. Статус члена парламенту: зарубіжний досвід та пропозиції для України: інформаційно-аналітичне дослідження Лабораторії законодавчих ініціатив за підтримки програми сприяння парламенту України Університету Індіани США. – К., 2006. – 26 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2015/09/12.pdf>.

20. Чуба В. Д. Конституційно-правовий статус коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України: сутнісний і структурно-функціональний аспекти / В. Д. Чуба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2016. – Вип. 36. Т. 1. – С. 75-80.

До теми 6

1. Берназюк Я.О. Акти Кабінету Міністрів та інших органів державної влади як джерела конституційного права // Джерела конституційного права (відп. ред. Ю.С. Шемшученко, О.І. Ющик). – К.: НВП “Видавництво “Наукова думка” НАН України”, 2010. – 712 с. – С. 296-315.

2. Берназюк Я.О. Конституційно-правовий статус Прем’єр-міністра України: Проблеми теорії та практики // Держава і право. – 2007. – № 36. – С. 199-205.

3. Беседіна Н. І. Схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України: проблеми конституційного та законодавчого регулювання: Аналітична записка. [Електронний ресурс]. / Н. І. Беседіна // Національний інститут стратегічних досліджень. Серія «Політика». – 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1603/>.

4. Дахова І. І. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аспект: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право» / І. І. Дахова. – Х., 2006. – 20 с.

5. Кобрин В. С. Особливості конституційного регулювання статусу глави уряду у змішаних європейських республіках / В. С. Кобрин // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. – 2015. – № 824. – С. 144-150.

6. Мих О. В. Зарубіжний досвід здійснення контролю в органах виконавчої влади // Державне будівництво. – 2009. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_34.

7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини першої статті 1, пункту 2 частини першої статті 4, частини першої, абзаців першого, другого частини другої статті 5, абзаців другого, третього, четвертого, п'ятого, тридцять дев'ятого, сорокового частини третьої, частини шостої статті 8 Закону України „Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг“ (справа про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг) від 13.06.2019 № 5-р/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-19>

8. Совгіря О. В. Конституційно-правовий статус глави уряду в Україні та в зарубіжних країнах: теоретичні й практичні аспекти / О. В. Совгіря // Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис. – 2012. – №4. – С.104-107.

9. Совгіря О. В. Конституційно-процесуальні аспекти призначення на посаду Прем’єр-міністра України: теоретичні та практичні проблеми / О. В. Совгіря // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Право. – 2012. – Вип. 2. – С. 58-65.

До теми 7

1. Берназюк Я.О. Адміністративний кодекс України як необхідна додаткова гарантія захисту людини в публічно-правовій сфері <https://sud.ua/ru/news/blog/122338-administrativniy-kodeks-ukrayini-yak-neobkhidna-dodatkova-garantiya-zakhistu-lyudini-v-publichno-pravoviy-sferi>

2. Берназюк Я.О. Міжнародні стандарти дотримання принципу змагальності в судовому процесі <https://sud.ua/ru/news/blog/149910-mizhnarodni-standarti-dotrimannya-printsipu-zmagalnosti-v-sudovomu-protsesi>

3. Берназюк Я.О. Основні етапи підготовки мотивованого судового рішення: вимоги процесуального закону в світлі положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод <https://sud.ua/ru/news/blog/135240-osnovni-etapi-pidgotovki-motivovanogo-sudovogo-rishennya-vimogi-protseusalnogo-zakonu-v-svitli-polozhen-konventsii-pro-zakhist-prav-lyudini-i-osnovopolozhnikh-svobod>

4. Берназюк Я.О. Поняття та критерії мотивованості судового рішення як однієї з гарантій дотримання судами принципу верховенства права <https://sud.ua/ru/news/blog/133015-ponyattya-ta-kriteriyi-motivovanosti-sudovogo-rishennya-yak-odniyeyi-z-garantiy-dotrimannya-sudami-printsipu-verkhovenstva-prava>

5. Головатий С. Конституційні зміни 2016 року щодо правосуддя: нагальна потреба в реформі правової освіти (тези) / С. Головатий // Право України. – 2016. – № 11. – С. 185-196.

6. Ключев М. М. Роль і місце конституційного контролю в системі державних інститутів / М. М. Ключев // Вісник АМСУ. Серія: «Державне управління». – 2013. – № 2 (9). – С. 53-58.

7. Кравчук В.М. Методи дослідження конституційних основ правового статусу суддів в Україні / В. М. Кравчук // Правова держава. - 2016. - № 24. - С. 50-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2016_24_10

8. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>.

9. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#n2>

10. Про внесення змін до статті 80 Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів України) Закон України від 03.09.2019 № 27-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/27-20#n2>

11. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.

12. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Хліпальської Віри Василівни щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 26 Закону України „Про виконавче провадження“ (щодо забезпечення державою виконання судового рішення) від 15.05.2019 № 2-р(П)/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-19>

13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення положень абзаців другого, третього пункту 1 частини першої статті 150 Конституції України (справа щодо актів про обрання/призначення суддів на посади та про звільнення їх з посад): Рішення Конституційного Суду України від 27.03.2002 № 7-рп/2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-02>.

14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення положень абзаців другого, третього пункту 1 частини першої статті 150 Конституції України (справа щодо актів про обрання/призначення суддів на посади та про звільнення їх з посад) від 27 березня 2002 року № 7 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 14. – Ст. 768. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-02>

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, десятої статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" у редакції Закону України "Про забезпечення права на справедливий суд" від 04.12.2018 № 11-р/2018 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-18>

16. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 151-2 Конституції України від 02.12.2019 № 11-р/2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-19>

17. Селіванов О.А. Конституційний судовий контроль за актами органів державної влади України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Селіванов Олег Анатолійович. – К., 2017. – 174 с.

18. Цимбалістий Т. Становлення і сутність інституту конституційної юстиції / Т. Цимбалістий // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 2. – С. 123–129.

До теми 8

1. Bernaziuk I.O. Constitutional and legal regulation of the status of the autonomous Republic of Crimea: current state and directions for improvement // European vector of contemporary jurisprudence:

the experience of Ukraine and the Republic of Poland: Collective monograph. Volume 1. Sandomierz: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. 520 p. P. 1-15.

2. Берназюк Я.О. Окремі питання розмежування предметної юрисдикції судів у справах за участю органів місцевого самоврядування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 49. Т. 2. С. 170-173. URL: http://visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.49/part_2/42.pdf

3. Берназюк Я.О. Проблема реалізації принципу територіальної цілісності України у контексті внесення змін до Конституції України стосовно статусу АРК / Концепція розвитку правової держави в Україні: Матеріали науково-практичної конференції, м. Київ, 13-14 жовтня 2017 р. – Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2017. – 176 с. – С. 33-37.

4. Всесвітня декларація місцевого самоврядування (прийнята XXVII Конгресом Міжнародного союзу місцевої влади (International Union of Local Authorities; IULA) 26 вересня 1985 р. у м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія), а

5. Європейська Хартія міст (Charte urbaine européenne) (прийнята Постійною конференцією місцевих і регіональних органів влади Європи Ради Європи (Congress of Local and Regional Authorities; CLRA) 18 березня 1992 р. у м. Страсбург (Франція).

6. Європейська хартія місцевого самоврядування (ратифікована відповідно до Закону України від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР): https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036

7. Мяловицька Н.А. Автономія та її роль у державному будівництві (країни Європи): монографія. – К.: Логос, 2009. – 504 с.

8. Окрема думка судді Конституційного Суду України Шишкіна В. І. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку про відповідність законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 76, 77, 103, 136, 141 та до розділу XV „Перехідні положення“ Конституції України): Окрема думка від 18.11.2010 № 3-в/2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-10>.

9. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 10.07.2010 № 2487-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2487-17>.

10. Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим: Закон України від 23 грудня 1998 року № 350-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 5. – Ст. 43. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/350-14>

11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

12. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) (реєстр. № 2598 від 13.12.2019 https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644

13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 140 Конституції України (справа про об'єднання територіальних громад) від 18 червня 2002 № 12-рп/2002 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-02>

14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 28 Закону України "Про статус депутатів місцевих Рад народних депутатів" (справа про охорону трудових прав депутатів місцевих рад) від 26 березня 2002 № 6-рп/2002 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-02>

15. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Харківської міської ради щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 19, статті 144 Конституції України, статті 25, частини чотирнадцятої статті 46, частин першої, десятої статті 59 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" (справа про скасування актів органів місцевого самоврядування) від 16 квітня 2009 року № 7-рп/2009

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09>

16. Роман В. Досвід децентралізації та деконцентрації влади країн ЄС // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2016. - Вип. 2. - С. 51-58.

17. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (ратифікована згідно із Законом України № 1678-VII від 16.09.2014)
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

8. Інформаційні ресурси

1. <http://dev.europeana.eu> – Європейська цифрова бібліотека (Europeana)
2. <http://www.bl.uk> – Британська бібліотека
3. <http://www.library.ukma.kiev.ua/amer> – Американська бібліотека НаУКМА
4. <http://www.loc.gov> – бібліотека Конгресу США
5. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека імені В.І. Вернадського
6. <http://www.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України
7. <http://www.d-nd.de> – Німецька національна бібліотека
8. <http://www.bnf.fr> – Національна бібліотека Франції
9. <https://court.gov.ua/reyestri-ta-sistemi> - Єдиний державний реєстр судових рішень
10. <https://eur-lex.europa.eu> - Суд Європейського Союзу (Суд справедливості)
11. <https://hudoc.echr.coe.int> – Європейський суд з прав людини